

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT



43. årgang

Nr. 2 - maj 2010

ORLOGSMUSEETS MODELBYGGERLAUG

Arrangementer 2010 – 2011

For laugets medlemmer bliver der mulighed for at overvære **flådens 500 års jubilæumsdag den 10. august 2010** fra laugets lokaler i det Gl. Arresthus på Nyholm, hvor lauget vil byde på et til denne særlige dag passende traktament. Tilmelding på tlf. 43 90 33 29 senest den 6. august 2010.

Laugets medlemsmøder starter 1. september 2010. Medmindre andet annonceres afholdes møderne på Orlogsmuseet, Overgaden oven Vandet 58, Christianshavn. Der vil undtagelsesvis kunne forekomme flytning eller ændring af mødernes emner, men normalt ikke af mødernes dato og tidspunkt. Foreløbig er der planlagt følgende møder:

Onsdag den 1. September 2010 kl. 1930. Om modellen af DANNEBROGE. Evt. besøg på det Kgl. Biblioteks særudstilling om flåden i 1700-tallet, hvor modellen vil være udstillet august/september 2010.

Onsdag den 6. Oktober 2010 kl. 1930. Laugets video- og præsentationsmateriale om modelbygning på FOF's temakursus.

Onsdag den 3. November 2010 kl. 1930. Gæsteforedrag.

Fredag den 3. December 2010 kl. 1930. Julearrangement.

Onsdag den 5. Januar 2011 kl. 1930. Gæsteforedrag om Trankebar.

Onsdag den 2. Februar 2011 kl. 1930. Gæsteforedrag om moderne skibskonstruktion.

Onsdag den 2. Marts 2011 kl. 1930. Om modelbyggerkonkurrence og modeludstilling.

Torsdag den 7. April 2011 kl. 1930. Generalforsamling.

Tirsdagsmøderne starter tirsdag den 31. August 2010 kl. 1900 i laugets lokaler i Arresthuset, Nyholm, hvor der vil blive startet 2 – 3 nye projekter. Nye og gamle medlemmer er altid her velkomne til modelsnak og til at søge relevante ideer, råd og vejledning. På disse tirsdage kan man altid regne med, at der er medlemmer til stede i tidsrummet kl. 10 – 21. I det nærliggende cafeteria er der for laugets medlemmer mulighed for morgenmad, frokost og aftensmad til rimelige priser. Nærmere orientering v/ laugets formand Poul Beck, tlf. 43 90 33 29.

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT



43. årgang

Nr. 2 - maj 2010

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

Udgivet af:

Selskabet

ORLOGSMUSEETS VENNER /
MARINEHISTORISK SELSKAB

Henvendelse vedr. medlemskab/
abonnement til sekretæren Pia
Kvistgaarden: e-mail
kvistgaarden@familie.tele.dk eller
tlf. 4581-6689

ORLOGSMUSEETS

MODELBYGGERLAUG

Henvendelse vedr. medlemskab/
abonnement til formanden Poul
Beck: e-mail:
ombl.formand@sol.dk eller
tlf. 4390-3329

Redaktion: Niels M. Probst (ansv.h.)
Vallerød Banevej 50
2960 Rungsted Kyst
Tlf. 4586-6983
e-mail: *nielsprobst@hotmail.com*

Layout: Tom Wismann
e-mail: *twismann@mail.dk*

Tidsskriftet udkommer fire gange
årligt.

Artikler og anmeldelser, der ønskes
optaget i tidsskriftet, sendes til
redaktionsadressen. Sidste frist
for indlevering af stof er den 10.
i månederne januar, april, juli og
oktober.

**Eftertryk er kun tilladt med tydelig
kildeangivelse.**

Tryk:

Glumsø Bogtrykkeri A/S
Tlf.: 5764-6085, ISO 14001,
Svanemærkelicens 541-445

INDHOLD

Artikler:

Risikoflåden 3
Bo Ejstrup

Vedtægter for: midtersider
Orlogsmuseets Venner /
Marinehistorisk selskab

Referat fra generalforsamling 21
Orlogsmuseets Venner /
Marinehistorisk selskab

Orlogsmuseets Modelbygger- 29
laug
Referat fra generalforsamling

Orlogsmuseets Modelbygger- 32
laug
Formandens beretning for
sæsonen 2009 - 2010

Boganmeldelse

Fra sømilitærkapacitet til 38
museumsgenstand

Invitation til udflugt 40

Forside

Britiske slagskibe af Orion-klassen
(1912) på patrulje i Nordsøen 1917-18.
Efter slaget ved Jylland 1916 havde den
britiske flåde ubestridt søherredømme i
resten af krigen. (Red)

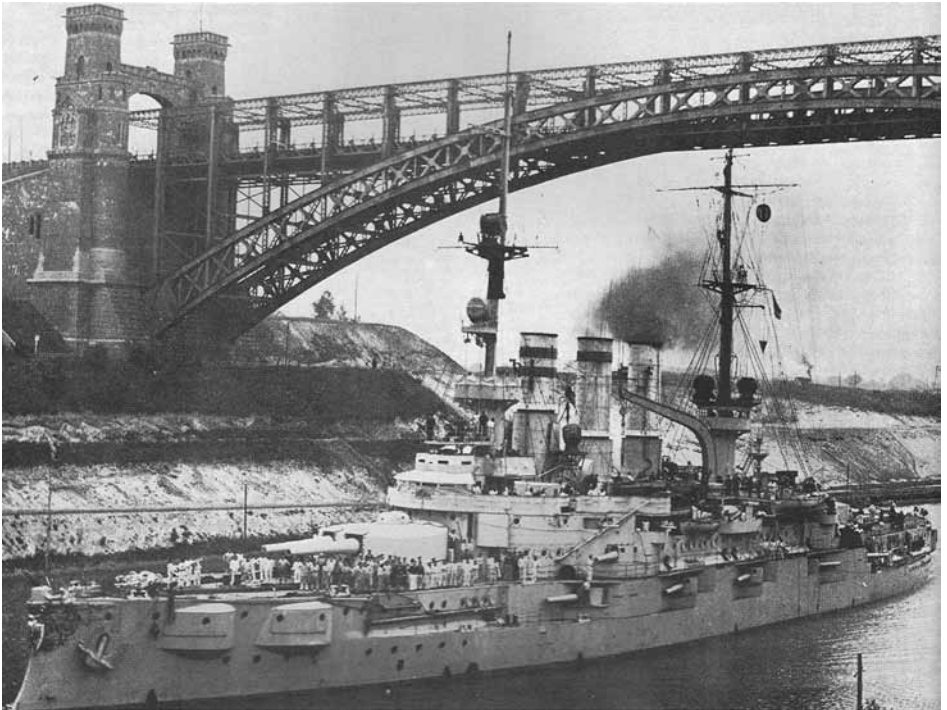
Risikoflåden

*Af Bo Ejstrud, lektor, Syddansk
Universitet*

Den tyske slagflådes opbygning fra 1898 hører til blandt de definerende forløb i det 20. århundredes europæiske historie. I løbet af få år ændredes den tyske flåde fra at være en relativt lille kystforsvarsflåde til at være en af de stærkeste i verden, kun overgået af

den britiske. Denne opbygning skete som en bevidst provokation mod briterne, der skulle give tyskerne større udenrigspolitisk manøvreplads. I stedet opnåede tyskerne at drive briterne i alliance med Frankrig, Rusland og Japan, og senere også med USA. Opbygningen af en stærk tysk flåde er blevet kendt som en strategisk fejltagelse af rang. Denne artikel vil

Den tyske pre-dreadnought POMMERN af DEUTSCHLAND-klassen på vej gennem Kielerkanalen i 1911. POMMERN var det eneste slagskib der gik tabt i slaget ved Jylland i 1916. Det sprang i luften efter at være blevet ramt af en torpedo affyret af en britisk destroyer. (Red)



viser, hvordan den basale taktiske forudsætning, der lå bag de strategiske idéer, også byggede på en fejlberetning.

Den tyske Kejser Wilhelm II havde længe ønsket sig en stærk flåde. Men det var først med udnævnelsen af Alfred von Tirpitz som marineminister i 1897, at det lod sig gøre at overtale den tyske Rigsdag til at finansiere byggeriet. Rationalet bag var Tirpitz' "risiko teori".¹ Teorien gik i al sin enkelhed ud på, at en tysk slagflåde ikke behøvede være den stærkeste for at være en betydende politisk faktor. Men den skulle være så stærk, at en modstander ville lide alvorlige tab ved at nedkæmpe den. Den modstander, man ville udfordre, var Storbritannien. Tyskerne var klar over, at de ikke umiddelbart ville kunne bygge en flåde, der var større end den britiske. Der var altså ikke meget håb om, at en tysk slagflåde kunne vinde et slag mod briterne. Men selv om briterne vandt slaget, ville de ikke have råd til at miste et stort antal skibe i en kamp mod tyskerne, fordi det så ville gøre den britiske flåde sårbar over for de andre stormagter. På denne måde ville en numerisk underlegen flåde kunne forhindre briterne i at udfordre Tyskland i forbindelse med den kamp om oversøiske kolonier, som stod på sit højeste i anden halvdel af det 19. århundrede. Det er ikke helt forkert at sige, at den tyske flåde blev bygget

til at gå under i kamp mod Royal Navy, og flåden blev derfor kendt som "risikoflåden".

Den første udmøntning af Risikoteorien kom med flådeloven af 1898. Her vedtog den tyske Rigsdag at bygge en styrke på 19 slagskibe frem mod 1904/5. Idet man allerede havde fem skibe af BRANDENBURG klassen, og fire af KAISER klassen, betød det, at man skulle bygge yderligere 10 skibe. Kølen til disse skibe (WITTELSBACH og BRAUNSCHWEIG klasserne) blev lagt i årene 1899 til 1902. 19 skibe er ikke mange mod de omtrent 40 slagskibe, som briterne kunne stille på dette tidspunkt. Men man kan forestille sig, at hvis det ville koste briterne 19 eller bare 15 skibe at nedkæmpe den tyske slagflåde, så ville det være et ubærligt tab i forhold til, at den britiske flåde stadig skulle opretholde en troværdig styrke mod de franske, russiske, japanske og amerikanske flåder. Desuden var det en del af tyskernes strategi, at Storbritannien med sine omfattende kolonier skulle opretholde en flådetilstedeværelse på alle have, og derfor ikke kunne koncentrere slagskibene i Nordsøen. Man risikerede derfor ikke at møde den samlede britiske slagflåde.

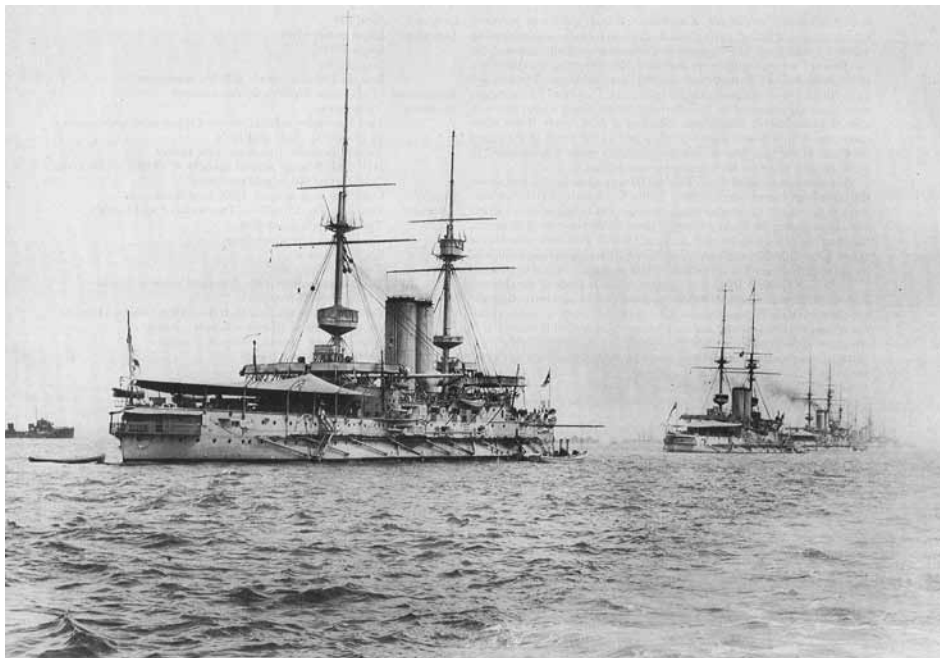
Officielt blev det ganske vist meddelt, at denne plan ikke var rettet mod nogen bestemt stormagt, men uofficielt

blev ingen ladt i tvivl om, at den nye tyske slagflåde var rettet mod briterne. Flåden på 19 skibe kunne dog forklares ved at henvise til antallet af slagskibe i en kombineret fransk-russisk flåde. Men allerede i 1900 vedtog tyskerne en ny flådelov, som fordoblede flådens styrke, der skulle nå 38 slagskibe omkring 1920. Her blev risikoteorien præsenteret offentligt for første gang, selv om Tirpitz privat havde formuleret den allerede i 1894/95. Dette førte ikke ligefrem til nogen forbedring af forholdet mellem Tyskland og Storbritannien. Loven af 1900 var en direkte udfordring mod det britiske flådeherredømme, som ellers i praksis havde stået uantastet siden Trafalgar. Med Dreadnought revolutionen i 1906 blev denne plan så i øvrigt ikke virkeliggjort, men udfordringen mod briterne var utvetydig.

Planen gav bagslag. I stedet for at give tyskerne international manøvreplads, gik briterne den modsatte vej. Ved en reform i begyndelsen af århundredet slettedes i alt 154 skibe af flådelisterne, mest forældede stationsskibe af meget begrænset kampværdi.² Denne reform frigjorde mandskab og midler, sådan at bl.a. slagflåden kunne styrkes, og briterne var i de følgende år i stand til at matche tyskernes byggetempo. Vigtigere var, at briterne indgik en række traktater, der dels indkapslede truslen fra Tyskland, og dels frigjorde

flådemateriel fra de oversøiske stationer, sådan at man kunne koncentrere materiel i Nordsøen. I 1903 allierede man sig således med Frankrig, og afsluttede dermed et fjendskab, der havde løbet mere eller mindre konstant siden hundredårskrigen. Dette blev fulgt op med kontrakter med Japan i 1905 og Rusland i 1907. Aftalen med Japan var vigtig, fordi den frigjorde et stort antal slagskibe, der da også samme år blev flyttet fra Fjernøsten til Nordsøen. Aftalerne med Frankrig og Rusland kridtede banen op til de europæiske allianceforhold i de kommende to verdenskrige. Det var ikke nogen given sag i 1898, at England ville deltage i den fransk-russiske alliance ved en kommende europæisk storkrig. Så sent som i 1903 gik den britiske flådelov ud fra en krig mod Frankrig. Men ved at optræde konfrontatorisk over for briterne opnåede Tyskland først og fremmest at skabe sig endnu en hovedfjende, og med den afledte inddragelse af USA, gennem uindskrænket ubådskrig og Lusitania-affæren, i virkeligheden to stærke fjender.

Risikoteorien må dermed siges at høre til verdenshistoriens største udenrigspolitiske selvmål. Læren af denne historie er måske først og fremmest, at tryk avler modtryk. Ved at presse briterne ind i alliancer med de andre stormagter var det mere end noget



Engelsk pre-dreadnought ALBION (1901) af CANOPUS-klassen i flåderevyen 1911 i anledning af George V's kroning. En tilsyneladende endeløs række af britiske slagskibe fortager sig i det fjerne. (Red)

andet den tyske flådes opbygning, der kom til at definere konflikter og alliancer i det 20. århundredes Europa.

På det strategiske og sikkerhedspolitiske plan er dette forløb velbeskrevet, og det er en historie, der turde være kendt for de fleste med interesse i international marinehistorie. Men hvad med det taktiske plan? Hvordan ville en tysk risikoflåde have klaret sig mod en britisk modstander? Den grundlæggende forudsætning i risiko teorien er jo taktisk; At det afgørende

slag, som ville koste Tyskland sin slagflåde, også ville koste briterne så meget i tabte skibe, at de ikke ville kunne opretholde flådeoverlegenheden mod andre modstandere. Dette er et spændende problem at undersøge, især fordi teorien aldrig blev virkeliggjort.

Operationsanalyse

Det afgørende slag fandt nemlig aldrig rigtig sted. Slaget ved Jylland i 1916 var den eneste egentlige kon-takt mellem de to slagflåder, og her var forudsætningerne ændret på

mange måder. Derfor hører det med til historiens paradokser, at de slagflåder, som i den grad var med til at gøre Storbritannien og Tyskland til fjender gennem første halvdel af det 20. århundrede, faktisk ikke kæmpede noget videre, da krigen kom. Jyllandsslaget er karakteristisk ved, at den tyske slagflåde flere gange søgte væk fra den britiske, og til sidst - ved et usandsynligt held, og ved dårlig signalpraksis i den britiske flåde – kunne liste sig bag om den britiske slaglinje og tilbage i sikker havn.³

Spørgsmålet er derfor, hvordan man kan analysere forløbet af et slag, der aldrig har fundet sted. Det korte svar er, at det kan man naturligvis ikke. Alligevel har der altid været et grundliggende behov i den militære planlægning for at kunne komme med bud på udfaldet af en kamp, allerede inden den har fundet sted. Allerede Sun Tzu, som skrev for mere end 2000 år siden, havde dette som et grundliggende tema, at man kun skal udkæmpe slag, som man på forhånd ved, at man vil vinde.⁴ Nu var tyskernes mål ganske vist at udkæmpe et slag, som man vidste, at man ville tabe, men det må stadig have krævet nogle overvejelser omkring den nødvendige sammensætning og størrelse af flåden, der skulle opnå dette nederlag.

Der er naturligvis mange veje ind i

sådanne overvejelser. Den løbende tjeneste og øvelsesvirksomhed i en flåde giver en generel basisviden hos officerskorpset, som giver et nødvendigt grundlag for at vurdere relative styrkeforhold, især når den kombineres med mere formelle forsøg og øvelser. Taktiske krigsspil er en anden løsning, og der er ingen tvivl om, at Fred Janes kendte spilsystem, der blev lanceret i 1898 og var en integreret del af *Fighting Ships* serien, har været brugt flittigt af flådestabe rundt omkring i verden på dette tidspunkt.

Men netop i de år, hvor den tyske flådeopbygning fandt sted, blev der udviklet et nyt sæt af redskaber for den militære planlægning, som kunne komme med et bud på udfaldet af en kamp. Disse metoder er siden blevet kendt som operationsanalyse, og metoderne bruges nu inden for mange felter, f.eks. erhvervsøkonomi og adfærdsbiologi, hvor de er blevet udviklet og forfinet.

Den i dag mest kendte af disse metoder blev udgivet af ingeniøren F.W. Lanchester som en serie artikler i det britiske tidsskrift *Engineering* i 1914. Artiklerne blev udgivet som bog i 1916.⁵ Men inden da havde forfattere som J.V. Chase (1902), Bradley A. Fiske (1905) og Ambroise Baudry (1912) skrevet tilsvarende analyser.

Disse tre forfattere brugte diskrete tidsenheder, minut for minut, til at analysere udfaldet af søslag under forskellige forudsætninger. Ingeniøren Lanchester udviklede en matematisk mere elegant differentialligning til at løse samme problem, ligesom russeren M. Osipov i 1915 brugte tilsvarende matematiske metoder til at analysere landmilitære problemer. Uanset metoderne nåede disse forfattere dog frem til omtrent samme resultat, og derfor kan vi bruge Lanchesters formel til at illustrere, hvad disse analyser går ud på. Det skal tilføjes, at arbejdet af J.V. Chase blev hemmeligstemplet og derfor først blev kendt i 1980'erne. Det er således ganske muligt, at flere studier af denne art er blevet gjort rundt omkring i flådestabe og -akademier, men at de ikke er kendte i litteraturen. Under alle omstændigheder kan man konstatere, at i det mindste fra 1905, hvor Bradley Fiskes arbejde blev publiceret i USA, har dette været kendt stof for velorienterede flådefolk.

Lanchesters arbejde beskrev to forskellige "love" for forholdet mellem militære styrker. Den "*lineære lov*" tog udgangspunkt i kamp med håndvåben. Her har kampen en direkte karakter, mand mod mand, og fordi et større slag dermed kan betragtes som en lang serie af individuelle dueller, kan man ikke umiddelbart udnytte en overlegenhed i styrke. En hær på 1000

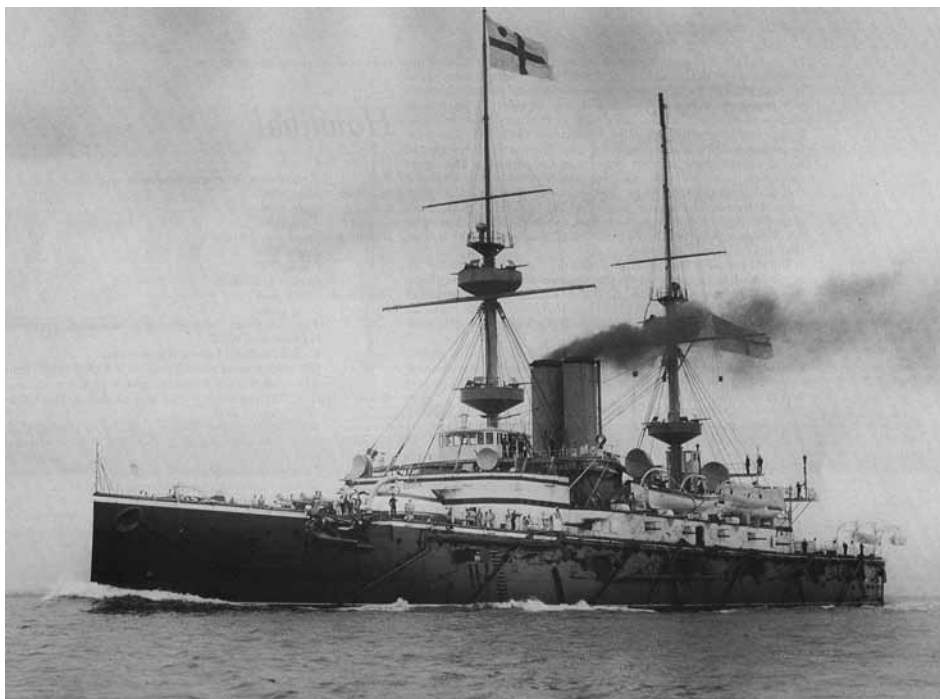
mand, der stiller mod en modstander på 500 mand, vil - alt andet lige - vinde kampen. Men hvis de to styrker i øvrigt er sammenlignelige, vil det koste vinderen et tab på omtrent 500 mand. Det er den lineære lov, der forklarer, hvordan få hundrede spartanere kunne holde tusindvis af persere tilbage ved Thermopylæ. I det smalle pas kunne perserne ikke indsætte hele styrken, og dette udlignede forskellen i hærenes størrelse.

Lanchester argumenterede herefter for, at dette ændrede sig med brugen af skydevåben. Dette fører til den "*kvadrerede lov*". Når kampen ikke foregår mand mod mand, får man store fordele af at koncentrere sin styrke mod fjenden. Mange mand kan skyde på den samme fjende. Hvis B og R er antallet af enheder på hhv. "blå" og "rød" side, og b og r betegner styrken af disse enheder, så kan tabsraten per tidsenhed (Δt) for de to styrker derfor beskrives som:

$$\frac{\Delta B}{\Delta t} = -rR \quad \text{og} \quad \frac{\Delta R}{\Delta t} = -bB$$

Integreres disse to ligninger for styrker, der antages at være lige stærke, så fås Lanchesters differentialligning, der er kendt som den *kvadrerede lov*:

$$bB^2 = rR^2$$



Engelsk pre-dreadnought CAESAR (1898) af MAJESTIC-klassen. Billedet er fra 1903-04 og illustrerer på glimrende vis den victorianske flådes "power and pomp". (Red)

Dette skal forstås sådan, at hvis en eskadre på 8 skibe møder en eskadre på 4, så skal den underlegne enhed være 4 gange mere effektiv i kamp, for at kampen er lige (idet $1 \times 8^2 = 4 \times 4^2$). Det er altså betydeligt mere end dobbelt så godt at være dobbelt så mange som fjenden, mens en øget kampkraft kun virker lineært på udfaldet af kampen; dobbelt så gode våben er netop kun dobbelt så gode.

Lanchesters formel kan integreres

yderligere, sådan at man får det tilbageværende antal enheder hos den vindende part, når modstanderen er helt nedkæmpet.⁶

$$R_{slut} = R_{start} \sqrt{1 - \frac{bB_{start}^2}{rR_{start}^2}}$$

Nu sker det i praksis sjældent, at et slag ender med den totale udslettelse af den ene part. Der er normalt alternativer med tilbagetrækning og

overgivelse. Men i netop den konkrete situation er denne formel nyttig, fordi den afspejler de taktiske idéer, som tyskerne udtrykte ved opbygningen mod England. De byggede en flåde, som skulle nedkæmpes, og satsede på, at tabet for modstanderen ville være for stort til at nogen ville turde tage kampen op.

Det kan i øvrigt være vanskeligt at acceptere resultatet af en matematisk analyse af denne slags, med mindre man har en dyb forståelse af det statistiske begreb om gennemsnit. En operationsanalyse forudsiger ikke udfaldet af et konkret slag, men siger noget om, hvad det forventede gennemsnit ville være, hvis det samme slag kunne udkæmpes mange gange. På denne måde er det formentlig et ret ubrugeligt instrument i uddannelsen af flådeofficerer, som vil have mere udbytte af øvelser og planspil, hvor der skal tages stilling til konkrete taktiske og operationelle oplæg. Men som et mere alment planlægningsredskab i stabene er operationsanalysen et stærkt redskab, fordi det netop ser bort fra konkrete taktiske forhold, og i stedet udsiger noget generelt om alle mulige slag.

En Lanchester analyse af risikoteorien

Hvor Lanchesters arbejde har haft stor indflydelse på landmilitære analyser

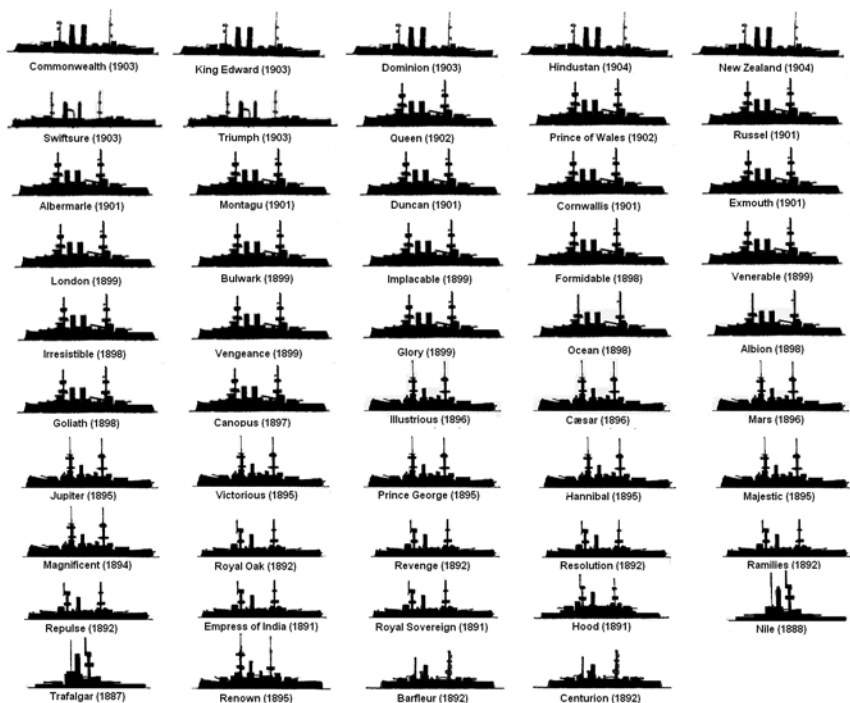
igennem en stor del af det 20. århundrede, har den haft mindre indflydelse på sømilitære.⁷ Men de oprindelige analyser af denne art var faktisk for en stor del bygget op omkring flådeslag, og også Lanchester, som ellers skrev om flystyrker, brugte skibe som eksempel. Man kan derfor bruge hans arbejde til at vurdere det taktiske grundlag for risikoteorien, nemlig at det ville koste briterne et stort antal skibe at nedkæmpe den tyske Højsøflåde.

For at kunne foretage denne analyse skal der bruges to værdier for hver flåde. Dels antallet af skibe (B og R i ligningerne ovenfor), og dels skibenes kampkraft, det vil sige evnen til at gøre skade på fjenden per tidsenhed (b og r).

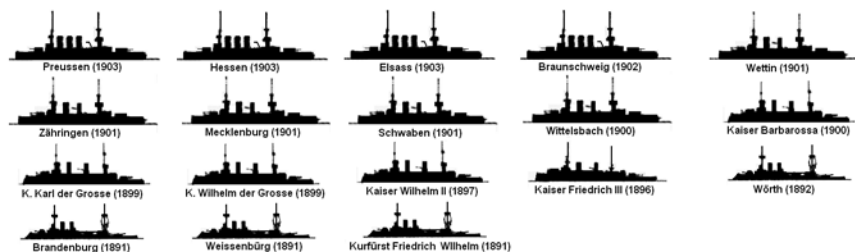
Antallet af enheder er ret let at fastsætte, fordi der længe, og i det mindste fra udgivelsen af "*Jane's Fighting ships*", har været ret stor offentlighed omkring flådestyrker. Orlogsskibe er udenrigspolitiske instrumenter lige så meget som de er kampmidler, og derfor er der fordele ved en vis åbenhed omkring flådernes størrelse og konstruktion.

Udstyret med en udgave af *Jane's Fighting Ships 1905/06* kan vi derfor få et godt billede af flåderne omkring 1905; det år hvor den tyske flåde skulle nå sin oprindeligt planlagte styrke på

Den britiske slagflåde 1905



Den tyske slagflåde 1905



19 slagskibe. Det var ganske vist ikke helt lykkedes, fordi det sidste skib, LOTHRINGEN, først blev færdigt i maj 1906. Derfor var den tyske styrke på 18 slagskibe i 1905.

Briterne havde 49 slagskibe at stille herimod, altså en betydelig overvægt. Men de skulle fordeles på flere flåder rundt omkring i verden. Netop i 1905 blev som nævnt et større antal slagskibe trukket væk fra Asien og lagt ind under hjemmeflåden. Men dertil var der slagskibe i Middelhavsflåden, med station på Malta, og Atlanterhavsflåden, som var stationeret på Gibraltar. Idet Atlanterhavsflåden kunne forlægge til Nordsøen på relativt få dage planlagde man med, at de kunne indgå i en styrke mod Tyskland. I alt kunne briterne stille 35-40 slagskibe ved et slag i Nordsøen mod Tyskland.

Det er lidt mere vanskeligt at fastlægge kampkraften af disse skibe. Udgangspunktet herfor - i det mindste i lærebøgerne - er ofte ret simple antagelser af typen:⁸

Hvert skib har fire kanoner	4
Skudhastigheden er et skud pr. tidsenhed	$\times 1$
Sandsynlighed for en træffer er 1 %	$\times 0,01$
Et fjendtligt skib sænkes ved 5 træffere	$\times 0,2$
Samlet effektivitet per tidsenhed	0,008

Men der var betydelig forskel på skibene. Hvor briterne tidligt havde lagt sig fast på en kaliber på 30,5 cm, så var omtrent halvdelen af de tyske skibe bestykket med 24 cm kanoner som hovedskyts, mens 28 cm optrådte på de ældre skibe af BRANDENBURG klassen, og de nyeste skibe af WITTELSBACH klassen. Der var derfor en betydelig forskel i skytset, som dog delvist kunne opvejes af en højere skudkadence hos det lettere skyts.

For at få en idé om den relative forskel, er der her brugt en mere eksperimentel metode til at fastsætte kampkraften, nemlig ved at udspille et stort antal ”kampe” ved hjælp af et kommercielt udviklet krigsspil og deraf udlede værdierne. Her er brugt spillet *See-krieg 4*, der findes frit tilgængeligt på internettet.⁹ Spillet er et taktisk flådespil, som dækker perioden 1890 til 1945. Spillet er relativt komplekst, og fungerer ved en kombination af terningkast og opslag i alenlange lister, der angiver udfaldet af forskellige begivenheder, herunder især skydning.

Dette spil er nu brugt til at fastsætte b og r , altså den grad af ødelæggelse, som de to flåders skibe kan gøre på hinanden per tidsenhed, hvilket i spillet er 2 minutter. Hver af de fire tyske klasser af slagskibe blev sat op mod hver af de otte britiske, og ved at spille spillet igennem, kunne det måles hvor

mange runder det ville tage for et givet skib at nedkæmpe sin modstander. Ved at spille skibene parvist, hvert tyske skib mod hvert britisk, og ved at gentage hvert spil 100 gange kunne der opnås et gennemsnitstal for antallet af runder, det ville kræve at nedkæmpe en given modstander. I alt er der dermed spillet 7200 spil. Med en anelse programmering kunne dette resultat i øvrigt opnås på en formiddag.

Resultatet af denne analyse er, at den tyske værdi for kampkraft kan sættes til 0,0217, mens den britiske kan sættes til 0,0245. Omsat til noget mere forståeligt betyder det, at et tysk skib vil være godt 90 minutter om at nedkæmpe et britisk skib, mens omvendt et britisk skib vil have nedkæmpet et tysk skib efter kun 80 minutter. I dette spilsystem er der altså ikke meget stor forskel på kampkraften af de tyske og britiske skibe, på trods af forskellen i kaliber på hovedskytset.

Man kan diskutere om netop dette spil giver en realistisk repræsentation af begivenhederne under et søslag. Men i praksis har disse tal ikke afgørende betydning for beregningen. Hvis man bruger tallet på 0,008, som blev beregnet meget simpelt ovenfor, så giver det højst en forskel i beregningen på et enkelt skib, og kun hvis de to styrker er omtrent lige store. Det er altså antallet af skibe, der er helt

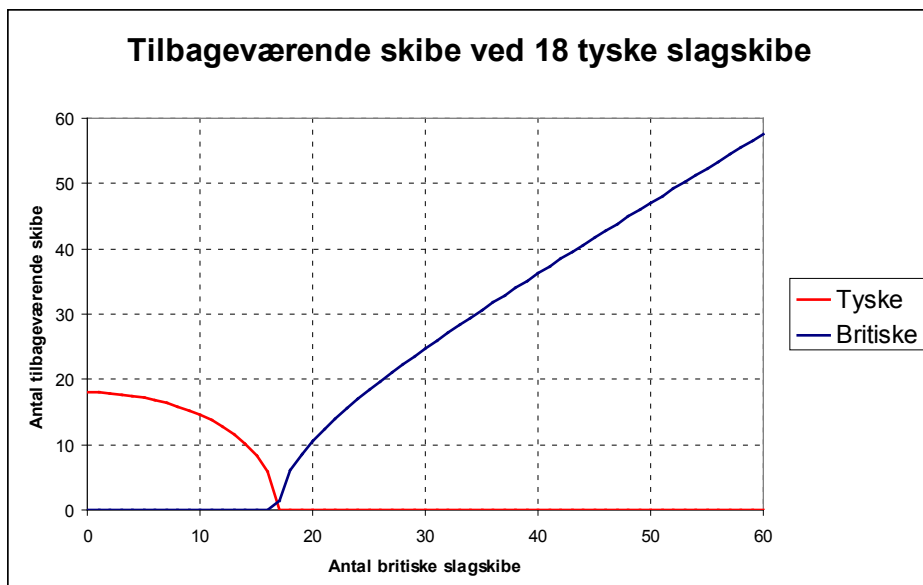
afgørende for resultatet.

Bevæbnet med disse tal er det muligt at undersøge, hvor store tab, briterne måtte påregne ved et stort søslag mod tyskerne i 1905. Et gennemregnet eksempel for 35 britiske og 18 tyske slagskibe ser således ud:

$$35 \times \sqrt{1 - \frac{0,0217 \times 18^2}{0,0245 \times 35^2}} = 30,6$$

Beregningen siger her, at tabene ville være på omkring 5 britiske skibe, når hele den tyske slagflåde på 18 slagskibe var nedkæmpet. Med et almindeligt regneark er det ikke noget problem at beregne tabstallene for alle størrelser af en britisk slagflåde (figur 1). Det ses her, at flåderne er omtrent jævnbyrdige, når briterne kan stille mindst 17 skibe mod tyskernes 18, men at kurven stiger meget kraftigt herefter. Ved 20 britiske slagskibe er det forventede tab 10, ved 30 skibe forventes et tab på 6, mens det forventede tab ved 40 er 4 tabte slagskibe. Idet briterne kunne stille 35-40 skibe, er tabene med andre ord ikke specielt store for briterne, og slet ikke i en størrelsesorden, så de ville udgøre den trussel mod den britiske flådemæssige førerstilling, som tyskerne kalkulerede med.

Tyskerne standsede heller ikke ved en

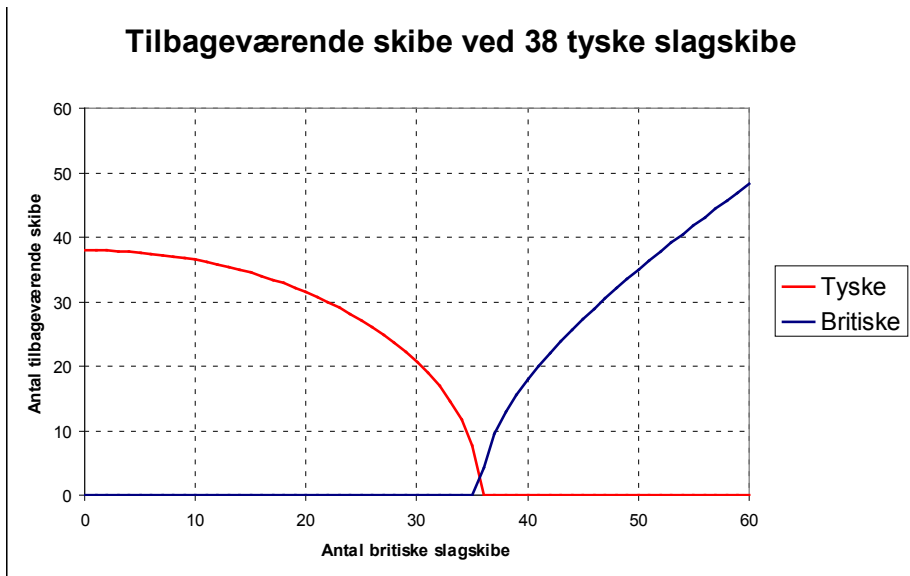


Figur 1. En Lanchester analyse af situationen i 1905. 18 tyske slagskibe mod et varierende antal britiske.

opbygning af slagflåden til 19 skibe. Flådeloven af 1900 fastsatte en styrke på 38 skibe omkring 1920. Udviklingen af Dreadnoughts greb ind i disse planer, og de blev ikke virkeliggjort, men der er intet, der tyder på, at Storbritannien ville have tilladt tyskerne at udvikle et overtag. Ifølge flere af Tirpitz' egne skrifter skulle man opnå en styrke på 2/3 af briternes, hvilket vil sige, at man med denne plan forudså, at briterne ville kunne stille omkring 60 slagskibe mod den tyske flåde på 38 skibe.¹⁰ Med de præ-dreadnoughts, briterne var i gang med at bygge i 1905/06, var de faktisk allerede tæt på dette styrketal, og 60 slagskibe er formering en rea-

listisk vurdering, hvis udviklingen havde fået lov at fortsætte. Man kan derfor fortsætte beregningen på dette grundlag. Denne beregning viser, at det ville koste en britisk flåde på 55-60 slagskibe et tab på 12-13 skibe at nedkæmpe en tysk flåde på 38 slagskibe (figur 2).

Nu virker disse tal umiddelbart temmelig deterministiske, og det er let at forstå, at det reelle udfald af et slag, hvis det var foregået, ikke ville være præcis 12 sænkede britiske skibe mod 38 tyske. Men beregningerne giver et perspektiv på flådernes styrkeforhold i Nordsøen i opbygningsfasen frem mod



Figur 2. En Lanchester analyse med udgangspunkt i de 38 skibe, som var beskrevet i flådeloven af 1900.

1. verdenskrig.

Det er samtidig vigtigt at holde fast i, at den historiske virkelighed, der er repræsenteret med disse beregninger, ikke er udfaldet af et slag mellem Tyskland og Storbritannien, som aldrig fandt sted. Den virkelighed, der her præsenteres, er derimod det arbejde, som faktisk foregik i flådestabene. Dette var metoder og analyser, som var kendte og anvendte fra en tidlig del af det 20. århundrede, og brugen af disse metoder er altså ikke udtryk for kontrafaktisk historieskrivning. Man ville nå omtrent samme resultat, hvis man spillede Fred Janes "Naval

Kriegsspiel" igennem tilstrækkeligt mange gange.

Konklusion

Når disse resultater vurderes, skal det dermed understreges, som Lanchester gjorde det, at: "*the question of fleet strength can never be reduced quite to a matter of simple arithmetic*".¹¹ Det mest interessante ved disse beregninger er måske, at de bygger på metoder, der udvikledes netop samtidig med den tyske flådeopbygning. Da tyskerne stod med den først planlagte slagflåde på 19 skibe omkring 1905/06, viste amerikaneren Bradleys beregninger, publiceret i 1905, at den helt grund-

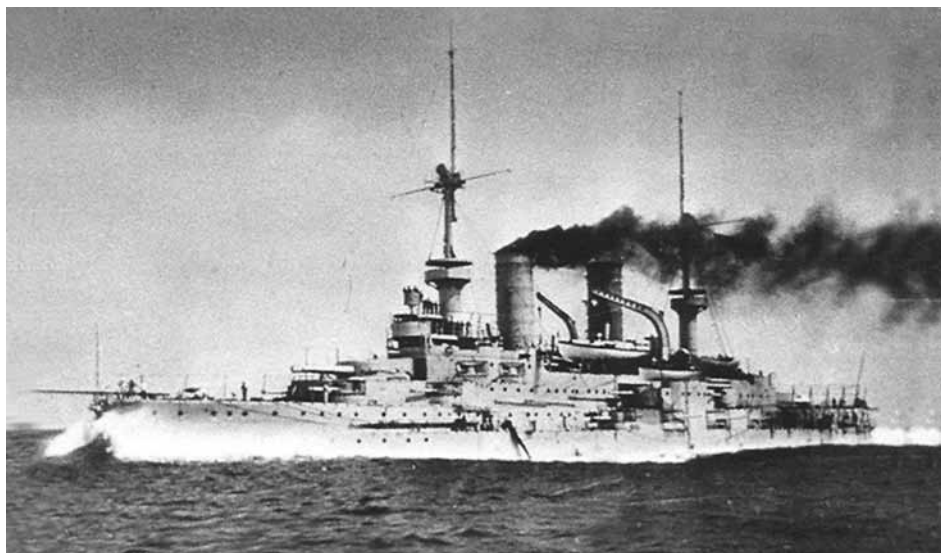
læggende taktiske forudsætning for opbygningen var forkert. 19 tyske slagskibe kunne ikke alvorligt true en koncentreret britisk flåde. Og netop i 1905 koncentrerede briterne flåden stærkt ved at hjemkalde slagskibe fra stationen i Kina, samtidig med at man løbende omfordelte styrkerne mellem Middelhavet, Atlanterhavet og Nordsøen.

Dette resultat giver også perspektiv på de senere begivenheder, selvom Dreadnought revolutionen i øvrigt på mange måder omfordelte kortene i det flådekapløb, som prægede forholdet mellem Tyskland og Storbritannien i de første tiår af det 20. århundrede. Der er næppe tvivl om, at de metoder som blev publiceret af amerikaneren Bradley, franskmanden Baudry og briterne Lanchester er blevet brugt og regnet grundigt igennem i alle flådestabe i årene mellem 1905 og 1914. Man var med andre ord fuldstændig klar over hvad dette betød for en kommende kamp.

I den engelsksprogede og engelskprægede marinehistoriske litteratur, især fra mellemkrigstiden, er der mange glad-ironiske bemærkninger om de tyske flådeofficerer, som før krigen havde dyrket den kommende kamp mod englænderne, og højtideligt skålet på ”Der Tag”, hvor Højsøflåden endelig skulle møde Royal Navy, men

som i praksis undgik kamp igennem hele 1. verdenskrig. Nu er der mange grunde til, at flåderne ville undgå at slås. Man havde iscenesat disse skibe som stærke nationale symboler, og man forudså de indenrigspolitiske problemer, det kunne afføde, hvis skibene gik tabt. Der var heller ingen tvivl om princippet om, at en intakt styrke udgør en militær faktor, uanset om den søger kamp. Det skrev allerede Clausewitz om, og begrebet om ”*fleet in being*” var såmænd kendt før det. Man skal heller ikke underkende den psykologiske forskel mellem land- og søkrig. Hvor slagene på land under første verdenskrig kunne ledes af generaler, der stod langt bag de fronter, hvor millioner af mænd blev slagtet i nytteløse angreb mellem skyttegravene, så er de kommanderende admiraler til søs helt bogstaveligt i samme båd som mandskabet, og man skal ikke helt afvise, at det kan mane til en mere forsigtig tilgang.

Men med operationsanalysen fik stabene samtidig et redskab, der viste hvorfor det ville være et helt nytteløst offer at søge kamp mod en overlegen fjende. Disse, eller tilsvarende, beregninger er formentlig en del af forklaringen på den generelt forsigtige strategi, som den tyske flåde anlagde under verdenskrigen. De forklarer også, hvorfor man gentagne gange forsøgte at udligne odds ved at lokke



Tysk slagskib WITTELSBACH var et af fem skibe i klassen af samme navn. Skibene blev bygget i perioden 1898-1903. Hovedartilleriet bestod af fire stk. 24 cm kanoner og mellemartilleriet af 18 stk. 15 cm kanoner. Fart 18 kn. (Red)

dele af den britiske flåde ud, som så kunne nedkæmpes af den samlede tyske slagflåde. Bombardementerne af beskyttede og militært betydningsløse engelske kystbyer i 1914 og 1915 finder sin forklaring heri. Tyskerne vidste, at hvis de skulle have nogen reel chance i et møde med den britiske flåde, så skulle dele af flåden nedkæmpes først. Ved at lade svære krydsere bombardere disse byer forsøgte man at få Royal Navy til at sprede sine styrker, sådan at man efterfølgende kunne fange de hurtigste eller nærmeste britiske enheder i en fælde. Det skal tilføjes, at det næsten lykkedes ved enkelte lejligheder, men at det ustadige vejr på

Nordsøen, og dårlig kommandoføring, hver gang greb ind.¹² Det eneste faktiske resultat af disse bombardementer var en propagandagevinst for briterne.

Man kan således konkludere, at risiko teorien førte til det modsatte resultat af hvad tyskerne ønskede sig, og at dette formentlig kun gradvist har stået klart. Men i hvert fald fra 1905 har man været helt klar over, at den grundlæggende taktiske forudsætning bag risiko teorien – at en underlegen tysk flåde kunne gøre alvorlig skade på den britiske slagflåde, og dermed udgøre en sikkerhedspolitisk trussel selv om tyskerne tabte hele sin flåde i kampen – var forkert.

På denne måde har disse analyser virket ind på flådehistorien i løbet af det 20. århundrede. Men Lanchesters formler har fået et efterliv, og bruges stadig i militære analyser. Især i årene efter 2. verdenskrig blev operationsanalysen en vigtig del af den militære planlægning, og både NATO og Warszawa-pagten brugte Lanchesters love som grundlag for at regne på styrkeforhold, og det mulige udfald af en kommende ”varm” konflikt under den kolde krig.¹³ Meget af dette arbejde er i sagens natur ikke offentligt tilgængeligt. Men man kan let forestille sig NATO landenes vanskeligheder med resultatet af sådanne beregninger. De vestlige våbensystemer var teknologisk på forkant, men Lanchesters formler viser, at det var antallet af enheder, som talte mest. Publicerede eksempler og diskussioner af disse beregninger har - om ikke andet - vist vanskelighederne ved at bruge formlerne på det kompleks af forskellige våbensystemer, som en landkrig udgør.¹⁴ Men på begge sider af jerntæppet har krigen om Europa altså været grundigt afprøvet, blandt andet ved hjælp af Lanchesters arbejde. Med den stadige indflydelse, som disse formler har haft, er Lanchesters love dermed nyttige at kende for enhver med interesse i nyere militær historie.

Noter

1. Hobson 2002.
2. Knox & Murray 2001.

3. Tarrant 1995.
4. Sun-Tzu 1998. Temaet går igen flere steder, men især fjerde kapitel foregriber operationsanalysen.
5. Lanchester 1916.
6. Lempingwell 1987: 129.
7. Hughes 2000: 42.
8. Hughes 2000.
9. Sartore & Loyner 1984.
10. Epkenhans 2008.
11. Lanchester 1916: 59.
12. Tarrant 1995.
13. Lempingwell 1984.
14. Homer-Dixon 1987.

Litteratur

- Baudry, A.: *La Bataille navale. Étude sur les facteurs tactiques*. Paris, 1912.
- Chase, J.V.: *A Mathematics Investigation of the effect of Superiority in Combats Upon the sea*, 1902. Gengivet i B.A. Fiske, *The Navy as a Fighting Machine*, original 1918 (2. udg.), genoptryk Annapolis 1988.
- Epkenhans, M.: *Tirpitz: Architect of the German high Seas fleet*. Dulles, 2008.
- Fiske, B.A.: *American Naval Policy*. U.S. Naval Institute *Proceedings* 79, 1905.
- Helmbold, R.L.: Osipov: The ‘Russian Lanchester’. *European Journal of Operational Research*, Vol. 65/2, 1993: 278-288.
- Hobson, R.: *Imperialism at Sea: Naval Strategic Thought, the Ideology of Sea Power and the Tirpitz Plan, 1875–*

1914. Boston, 2002.

Homer-Dixon, T.F.: A Common Misapplication of Lanchesters Square Law: A Research Note. *International Security* vol. 12,1: 135-139.

Hughes, W.P.: *Fleet Tactics and Coastal Combat*. Annapolis, 2000.

Lanchester, F.: *Aircraft in Warfare: the Dawn of the Fourth Arm*. London, 1916. Oprindeligt publiceret i *Engineering* 98, 1914.

Lepingwell, J.W.R.: The Laws of Combat? Lanchester Reexamined.

International Security Vol. 12,1, 1987: 89-134.

Knox, M. & W. Murray: The dynamics of military revolution 1300-2050. Cambridge, 2001.

Sartore, R.R. & J.L. Joyner: *Seekrieg*. Fourth edition. www.seekrieg.com. [Download januar 2010].

Sun Tzu: *The Art of War*. Wordsworth, 1998.

Tarrant, V.E.: *Jutland – The German perspective*. London, 1995.

Storbritanniens slagflåde 1905 (49 skibe)

COMMONWEALTH, KING EDWARD, DOMINION, HINDUSTAN, NEW ZEALAND, SWIFTSURE, TRIUMPH, LONDON, BULWARK, VENERABLE, QUEEN, PRINCE OF WALES, FORMIDABLE, IRRISTIBLE, IMPLACABLE, RUSSEL, ALBERMARLE, MONTAGU, DUNCAN, CORNWALLIS, EXMOUTH, CANAPUS, GOLIATH, ALBION, OCEAN, GLORY, VENGEANCE, MAGNIFICENT, MAJESTIC, HANNIBAL, PRINCE GEORGE, VICTORIOUS, JUPITER, MARS, CAESAR, ILLUSTRIOUS, ROYAL SOVEREIGN, EMPRESS OF INDIA, REPULSE, RAMMILIES, RESOLUTION, REVENGE, ROYAL OAK, HOOD, TRAFALGAR, NILE, RENOWN, BARFLEUR, CENTURION.

Tysklands slagflåde 1905 (18 skibe)

BRAUNSCHWEIG, ELSSASS, HESSEN, PREUSSEN, WITTELSBACH, WETTIN, ZÄHRINGEN, MECKELNBURG, SCHWABEN, KAISER FRIEDRICH III., KAISER WILHELM II. KAISER WILHELM DER GROSSE, KAISER KARL DER GROSSE, KAISER BARBAROSSA, BRANDENBURG, WEISSENBURG, KÜRFÜRST FRIEDRICH WILHELM, WÖRTH.



Panserskibet OLFERT FISCHER, et af tre panserskibe af HERLUF TROLLE-klassen bygget til Flåden i perioden 1897-1909.

SELSKABET ORLOGSMUSEETS VENNER / MARINEHISTORISK SELSKAB

VEDTÆGTER

§ 1

Selskabet, som har hjemsted i København, har til formål at fremme interessen for den danske marines historie, primært gennem støtte til Orlogsmuseets virke inden for rammerne af Statens Forsvarshistoriske Museum og den fortsatte udbygning og forbedring af Orlogsmuseets samlinger, men også gennem støtte til særlige projekter, som Orlogsmuseet ønsker gennemført som led i museets virksomhed.

Herunder har selskabet til opgave

- at støtte Orlogsmuseet økonomisk,
- at virke for en forøgelse og en forbedring af museets samlinger,
- at tage marinehistoriske emner op til videnskabelig behandling,
- at arrangere foredrag og ekskursioner og
- at udgive Marinehistorisk Tidsskrift.

§ 2

Som medlemmer kan optages personer, firmaer, foreninger og institutioner, der ønsker at støtte selskabets formål.

§ 3

Medlemskontingentet fastsættes hvert år på den ordinære generalforsamling. Medlemmer over 65 år og under 25 år kan betale halvt kontingent.

Der kan fastsættes særligt kontingent for ægtepar, firmaer, foreninger og institutioner.

Selskabets regnskabsår er kalenderåret.

Medlemskab ophører ved udmeldelse, eller hvis forfaldent kontingent ikke er betalt inden regnskabsårets udgang.

§ 4

Selskabet ledes af en bestyrelse på 9 medlemmer og en formand, der alle vælges på en generalforsamling med en valgperiode på 2 år, og således at halvdelen af medlemmerne er på valg hvert andet år. Genvalg kan finde sted.

Bestyrelsen konstituerer sig med næstformand, sekretær og kasserer.

Bestyrelsen konstituerer sig med næstformand, sekretær og kasserer.

Bestyrelsen indkaldes, når formanden eller 3 medlemmer af bestyrelsen fremsætter begæring herom.

Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når halvdelen af medlemmerne er til stede, heriblandt formanden eller næstformanden. Beslutninger afgøres ved simpelt stemmeflertal. I tilfælde af stemmelighed er formandens subsidiært næstformandens stemme afgørende.

Der tages referat af bestyrelsens forhandlinger, som rundsendes til bestyrelsesmedlemmerne.

§ 5

Generalforsamlingen er selskabets højeste myndighed.

Ordinær generalforsamling, som afholdes hvert år inden udgangen af maj måned, indkaldes skriftligt med mindst 14 dages varsel, normalt i Marinehistorisk Tidsskrift.

Forslag, som medlemmerne måtte ønske behandlet af generalforsamlingen, skal være indsendt til formanden senest den 1. februar. Evt. forslag fremsendes til medlemmerne senest 14 dage før generalforsamlingens afholdelse eller meddeles sammen med indkaldelsen til denne i Marinehistorisk Tidsskrift.

Dagsordenen skal mindst indeholde:

1. Valg af dirigent
2. Aflæggelse af selskabets beretning
3. Forelæggelse af selskabets regnskab, herunder eventuelle fondsregnskaber
4. Fremsatte forslag
5. Fastsættelse af kontingent for det kommende år
6. Valg af formand, når denne er på valg
7. Valg til bestyrelsen
8. Valg af redaktør til Marinehistorisk Tidsskrift
9. Valg af revisor
10. Eventuelt.

Beslutninger på generalforsamlingen træffes med simpelt flertal, jfr. dog § 9 og § 10.

På generalforsamlingen kan kun afgives stemmer af medlemmer, som møder personligt.

§ 6

Ekstraordinær generalforsamling kan med angivelse af dagsorden og med 14 dages varsel indkaldes efter bestyrelsens beslutning eller efter skriftlig begæring fremsat af mindst 25 medlemmer. Generalforsamlingen skal finde sted senest 6 uger efter begæringens fremsættelse.

§ 7

Selskabet tegnes ved underskrift af formanden og kassereren eller af formanden respektive næstformanden tillige med 3 bestyrelsesmedlemmer.

Efter formandens bestemmelse kan kassereren dog tegne alene for udgifterne vedrørende den daglige drift.

§ 8

Revision af selskabets regnskaber foretages af en af generalforsamlingen valgt statsautoriseret eller registreret revisor.

§ 9

Beslutning om fremsatte forslag til vedtægtsændringer kan kun træffes på den ordinære generalforsamling med 2/3 af de afgivne stemmer for forslaget.

§ 10

Beslutning om ophævelse af selskabet kan kun træffes på en generalforsamling med deltagelse af mindst 1/3 af selskabets medlemmer og såfremt beslutningen vedtages med 2/3 stemmeflertal.

Hvis ikke mindst 1/3 af medlemmerne er til stede, skal en ny generalforsamling indkaldes til afholdelse senest 6 uger derefter, og beslutninger kan da træffes med 2/3 stemmeflertal blandt de fremmødte.

Med simpelt flertal tager generalforsamlingen stilling til, hvorledes selskabets eventuelle formue skal disponeres.

Vedtægterne er revideret på selskabets ordinære generalforsamling den 7. april 2010.

Henrik Muusfeldt
Næstformand

Poul Grooss
Formand



*Det engelske hangarskib HMS ILLUSTRIOUS fotograferet i Kattegat fra torpedobåden HAMMER eller SEHESTED. Disse var begge af WILLEMOES-klassen der under Den Kolde Krig udgjorde en væsentlig del af flådens invasionsforsvar.
(Kai Ole Petersen)*

Ordinær generalforsamling i Marinehistorisk Selskab/Orlogsmuseets Venner

onsdag den 7. april 2010 kl. 19.30

Dagsorden var i overensstemmelse med selskabets vedtægter § 7 og indeholdt følgende punkter:

1. Valg af dirigent
2. Aflæggelse af selskabets beretning
3. Forelæggelse af selskabets regnskab, herunder også fondsregnskaber
4. Fremsatte forslag
5. Fastsættelse af kontingent for det kommende år
6. Valg af formand
7. Valg til bestyrelsen
8. Valg af redaktør til Marinehistorisk Tidsskrift
9. Valg til repræsentantskabet
10. Valg af revisor
11. Eventuelt

1. Valg af dirigent

Formanden bød velkommen og foreslog kommandørkaptajn Arne Holm som dirigent. Der var ingen andre forslag og Arne Holm fik ordet som dirigent. Arne Holm konstaterede, at generalforsamlingen var lovligt indvarslet, selvom den ved en fejl manglede i Marinehistorisk Tidsskrift. Men dels havde datoen været kendt i et år, dels havde næstformanden omtalt kommende vedtægtsændringer i Marinehistorisk Tidsskrift.

2. Formandens beretning

Selskabets beretning: (Formandens beretning).

For god ordens skyld skal jeg nævne, at foreningsåret går fra 1. januar 2009 til 31. december 2009, så beretningen skal kun dække tildragelser i denne periode, men der smutter jo nok lidt andet med også, blandt andet om fremtidsudsigterne for museet. Det tilsvarende gælder for regnskaberne. Jeg vil også gerne orientere lidt om fremtiden, specielt jubilæumsåret i 2010 som vi jo er kommet godt ind i, men det tager jeg under punktet eventuelt.

Selskabet holder normalt fire foredragsaftener i mødesæsonen, og det har vi også gjort i 2009 med to foredrag efter nytår og to foredrag i oktober/november. Foredragene har drejet sig om sømilitære emner – ikke nødvendigvis med relation til Den kongelige danske Marines historie – men også med emner af mere generel maritim interesse. Mødeaftenerne har haft et tilfredsstillende antal deltagere – ca. 45 – 50 pr. foredrag og med ca. 30 - 35 deltagere til den efterfølgende spising.

Efter generalforsamlingen slutter man som sædvanlig af med glimt af historiske film og billeder. Tak til Tom Wismann for indsatsen i 2009. Det drejer sig jo om historiske film og billeder, som opbevares på Marinens Bibliotek.

Tilrettelæggelsen af den årlige udflugt har i de senere år krævet en betydelig indsats fra de frivillige, som havde påtaget sig denne opgave. I 2009 prøvede vi at arrangere en endagsudflugt til Stevnsfortet og koldkrigsmuseet dér, men der var kun en ringe tilslutning, formentlig fordi temmelig mange af medlemmerne selv havde fundet vej til stedet tidligere. Turen blev derfor aflyst, og det giver så anledning til under eventuelt at drøfte: ”Hvad med turen i 2010?”

Det hører ikke til beretningen om 2009, så det tager vi under eventuelt, hvor bestyrelsen har et forslag.

Arbejdet i repræsentantskabet har i nogle år været temmelig stormfuldt. Så kom der mildere vinde, men til gengæld har den ændrede struktur med museet direkte underlagt Staten - i form af Kulturministeriet – betydet en lidt mere reserveret holdning fra diverse donorer, fonde og andre bidragsydere, og det har igen afspejlet sig i mindre aktivitet for repræsentantskabet. Det har så givet anledning til det forslag,

som bliver drøftet senere på aftenen: Har vi i selskabets nuværende situation egentlig brug for et repræsentantskab? Det vender vi som sagt tilbage til.

Som det vil fremgå af regnskaberne, har vi rigeligt at se til, når vi snakker tilskud til bogudgivelser. Vi har i indeværende år støttet en række bogudgivelser, typisk med ca. 10.000 kr. pr. bog. Ved mødet den 28. oktober 2009 talte brigadegeneral Clemmesen om udviklingen af de tyske angrebsplaner mod Danmark, og det har netop udmøntet sig i en bogudgivelse her omkring ”Beschluss-tag” for Weserübung: ”Den lange vej til 9. april”. Den bog støttede selskabet med kr. 20.000 lige inden nytår, så den er med i finansåret 2009 – i øvrigt en meget flot bog, som tjener forfatteren til ære – og dermed falder der også lidt ære af til Selskabet.

Til gengæld har vi ikke haft mulighed for at indkøbe malerier eller andre effekter til museets samlinger, som vi tidligere har gjort, medens museet var en selvejende institution.

Vore relationer til museumsdirektøren og museet er god, og kassereren og jeg plus formanden for modelbyggerlauget er jævnligt til møde med ham på museet for at blive orienteret om udviklingen. Det skal dog siges, at det er en meget vanskelig tid – mildt

sagt - at drive museumsvirksomhed i, og det vil de fleste nok have opdaget fra avislæsning eller TV. Han opererer med meget beskedne budgetter og må reducere i sin stab. Det minder mig om en definition af en bohème, som jeg hørte i min ungdom: En der betragter udgifter til skat, husleje og sygekasse som uforudsete udgifter. Når museumsdirektøren har betalt sine ”uforudsete udgifter” i form af husleje og skat til Københavns kommune, har han brugt 62 % af budgettet! Så er der ikke meget tilbage til at drive forskning for, formidle resultaterne og fremvise samlingerne.

Til gengæld er der en række interessante bolde i luften. Mange af dem er millionprojekter, og de kræver finansiering af en ret kompliceret art. Det seneste forsvarsforlig åbner op for en mulighed for, at museet kan tilbageføres fra Kulturministeriet, hvor man egentlig er ”stedbarn” – til Forsvarsministeriet – dog uden ekstra bevillinger!

I indeværende år kommer der fornyelser i udstillingen, engelske tekster samt en on-line udstilling på nettet. Desuden kommer der en piratudstilling i løbet af året.

For to år siden nævnte jeg, at bestyrelsen var noget bekymret over medlemssituationen. Da havde vi en ned-

gang fra 871 til 800. Sidste år havde vi så en mindre fremgang fra 800 til 815, og nu har medlemsantallet stabiliseret sig omkring 800. Hertil skal lægges ca. 150 medlemmer af Modelbyggerlauget, som jo også er abonnenter på Marinehistorisk Tidsskrift. Vi har forsøgt forskellige hvervningstiltag, blandt andet gjort lidt reklame for selskabet via Marineforeningernes blad ”Under Dannebrog”, hvor jeg selv har skrevet en artikelserie om flådens historie over 10 numre. Det kunne måske medvirke til at skabe lidt interesse for selskabet, og bestyrelsen er indstillet på at skabe opmærksomhed omkring selskabets aktiviteter i forbindelse med Flådens 500-års jubilæum den 10. august 2010, men jeg vil da gerne på bestyrelsens vegne opfordre alle medlemmerne til at støtte dette hvervningsarbejde. Bestyrelsen søger i forbindelse med jubilæumsaktiviteterne at forøge kendskabet til selskabet og dets virke. Kender man nogen, som er interesseret, så sørg for at vedkommende bliver inviteret til en mødeaften her. Så skal vi nok hjælpe til med et evt. medlemskab. Som nævnt sidste år, er gennemsnitsalderen i selskabet jo væsentlig over konfirmationsalderen, og vi ser gerne, at der rekrutteres nogle yngre medlemmer – og de ældre medlemmer skal ikke føle sig mindre velkomne af den grund – tvært imod. Alle forslag til hvervning er

fortsat velkomne – og som nævnt, vil jubilæumsåret måske kunne medvirke til øget hvervning.

Om bladet skal jeg sige, at Marienhistorisk Tidsskrift er inde i en god gænge. Der er igen i år tilsyneladende rigeligt med godt stof til bladet, og vi har fået mange positive tilkendegivelser, som hermed er givet videre til både Tom Wismann og Niels Probst, som står for det redaktionelle arbejde.

De fleste af medlemmerne kender formentlig Johnny Balsveds hjemmeside om flåden og dens historie. Vi er af Balsved sidste år blevet spurgt, om nogle af medlemmerne kunne være interesseret i at overtage ansvaret for ajourførelsen af dette temmelig omfattende arbejde, idet han selv på et eller andet tidspunkt må overdrage det til andre? Dette blot til de enkelte medlemmers overvejelse. Det er en relativ stor mundfuld, men til gengæld er der lavet et flot forarbejde. Tilbuddet står stadig ved magt.

Til slut vil jeg gerne udtrykke tak til bestyrelsen for den udviste ihærdighed. Efter at Orlogsmuseet ikke længere er en selvejende institution, men nu hører ind under Statens Forsvarshistoriske Museum, så er assistancen udefra blevet mindre, bestyrelsesarbejdet mere omfattende og problemfyldt, og

dagligdagen med de små praktiske problemer som opvask, oprydning, opbevaring af selskabets ting og sager med mere volder ind i mellem lidt problemer. Vi skal i ny og næ også anmode om en hjælpende hånd.

I det sidste foreningsår har næstformanden dels taget sig af problemerne omkring vedtægts-ændringer og repræsentantskab, men han har også lagt et særdeles stort arbejde i selskabets gave til flåden i forbindelse med 500-års jubilæet. Mere om det senere. En stor tak til vort bestyrelsesmedlem, advokat Torben Ingemann-Hansen, som nu også har papir på at være historiker fra Københavns Universitet. Han har i ny og næ givet os gode råd og juridisk assistance. Tak til sekretæren Trine Kjems, som har bistået med referater og mødetilmeldingerne samt bestyrelsesmøderne og taget sig af en række praktiske ting. Hun har også været ”ankermann” i selskabets gave – men mere om det senere.

Som sædvanlig vil jeg gerne rette en varm tak til to af bestyrelsesmedlemmerne, som altid arbejder ihærdigt: Tom Wismann både som foredragsholder, medudgiver af tidskriftet og tilrettelægger af vores årlige film/foto-aften i selskabet samt ansvarlig for teknikken – og også som forfatter til en hel serie om den danske flådes skibe, som man blandt andet kan

se anmeldt i tidsskriftet. Den anden er Niels Probst, der som selskabets altnuligmand virker som kasserer, redaktør af tidsskriftet, kontaktmand til modelbyggerlauget og museet. Tak til alle i bestyrelsen for det arbejde, der er udført til gavn for selskabet i det forgangne foreningsår.

Det afslutter selskabets beretning og jeg giver igen ordet til dirigenten.

3. Regnskaber og fondsregnskaber

Niels Probst konstaterede, at revisionen ikke havde fundet anledning til kritik. Gennemgangen af regnskabet viser et bedre resultat end sidste år, hvilket dels skyldes større indtægter i form af gaver samt kursregulering af investeringsbeviser, dels færre udgifter p.gr.a. mindre oplag af Marinehistorisk Tidsskrift. Årets resultat for ”Kommandørkaptajn Sigurd Barfoeds Legat” er ligeledes væsentligt bedre end sidste år og ligeledes p.gr.a. kursregulering af investeringsbeviser.

4. Fremsatte forslag

Der var fremsat forslag fra bestyrelsen om nedlæggelse af repræsentantskabet og som konsekvens heraf om ændring af vedtægterne. Henrik Muusfeldt havde redegjort for årsagen til forslaget i Marinehistorisk Tidsskrift, nr. 1, februar 2010, med den konklusion, at der ikke længere er be-

hov for et repræsentantskab. Med nedlæggelsen af repræsentantskabet foreslås vedtægterne ændret som følger: ”Nugældende § 2 slettes, i ny § 5, omhandlende generalforsamlingen, slettes punktet ved valg til repræsentantskabet samt hele nugældende § 6, der omhandler repræsentantskabet. Som konsekvens af disse ændringer er de efterfølgende §-nr. rettet.” Forslaget til de nye vedtægter er ligeledes trykt i Marinehistorisk Tidsskrift, nr. 1, 2010.

Forslaget blev enstemmig vedtaget af generalforsamlingen.

5. Fastsættelse af kontingent for det kommende år

Kassereren foreslog uændret kontingent for det kommende år:

225 kr. for ordinære medlemmer

250 kr. for ægtepar og

125 kr. for pensionister og juniorer

Det blev vedtaget af generalforsamlingen.

6. Valg af formand

Poul Grooss blev genvalgt som formand for bestyrelsen. Valgperioden er 2 år.

7. Valg til bestyrelsen

Følgende medlemmer af bestyrelsen var på valg og var alle villige til genvalg:

Ole Lisberg
Peder Ellegaard-Larsen
Finn Wiberg-Jørgensen
Søren Nørby

Alle blev valgt ligeledes for 2 år.

8. Valg af redaktør til Marinehistorisk Tidsskrift

Niels Probst blev enstemmigt genvalgt.

9. Valg til repræsentantskabet

Punktet udgår som følge af den ovenfor nævnte vedtægtsændring.

10. Valg af revisor

Bestyrelsens forslag om genvalg af ”Kresten Foged, Statsautoriseret Revisionsaktieselskab” som selskabets revisor blev godkendt.

11. Eventuelt

Formanden orienterede om de planlagte aktiviteter i anledning flådens 500 års jubilæum herunder først og fremmest om Selskabets gave til Flåden i form af et særnummer af Marinehistorisk Tidsskrift, ”Nyholm , en historisk vandring”. I denne forbindelse redegjorde Henrik Muusfeldt for tilblivelsen af hæftet, som udkommer i det sædvanlige oplag på 1.000 eksemplarer samt 1.000 ekstra beregnet til salg på PEDER SKRAM og på museerne.

Særnummeret vil blive præsenteret for Selskabets medlemmer lørdag den 12.

juni 2010. Arrangementet starter ved Mindeankeret i Nyhavn kl. 10.00, hvor man går ombord på en af Canal-tours både. Efter en ca. 90 minutters havnerundfart, hvor Poul Grooss er guide, går man i land på Holmen, hvor der vil blive serveret frokost og den nye øl, brygget i anledning af jubilæet, vil blive introduceret. Selskabet er vært for arrangementet - det vil sige det betaler leje af båden samt frokosten og øllet. Medlemmerne må selv finde hjem fra Nyholm efter arrangementet, der er HT-forbindelse med bus og vandbus. Arrangementet erstatter årets udflugt med ledsager. Oplysninger om program og tilmelding vil være trykt andetsteds i Tidsskriftet.

Selskabet stiller med gratis guide til havnerundfarterne på mandage fra 7. juni til 30 august 2010. Det er hver mandag i perioden fra kl. 19.00 til 20.30. Afgang og ankomst ved Mindeankeret i Nyhavn.

Af andre aktiviteter kan nævnes udgivelsen af en lang række bøger, bl.a. Michael Clemmesens nyligt udkomne bog ”Den lange vej mod 9. april”, som Selskabet har støttet. Der udkommer muligvis en sangbog. Der er Troels Kløvedals tv-serie, en særudstilling på Orlogsmuseet, byggeriet af en model af DANNEBROGE, jubilæumsfrimærker, en landsdækkende opgavekonkurrence for 2.g. Desuden er der den store flå-

deparade på selve dagen, den 10. august, flådebesøg, hvor der foreløbig er tilmeldt udenlandske enheder fra 18 nationer samt en flådekonference den 12-13. august.

Mogens Elchendorv efterlyste oplysning om foredragsprogrammet for næste sæson:

27. oktober 2010

Finn Wiberg-Jørgensen - Scapa Flow

24. november 2010

Peder Ellegaard Larsen - Slipshavn

26. januar 2011

Ole Lisberg - Tre unge søofficerers rejse på Island

23. februar 2011

Sten Krarup - Anholt 1811, søløjtnanternes angreb

6. april 2011

Generalforsamling

Foredragsprogrammet for den kommende sæson vil blive trykt i Marinehistorisk Tidsskrift nr. 2. maj 2010.

Claus Nielsen kunne oplyse, at der ifølge en brochure på Postmuseet, udsendes 5 frimærker i forbindelse med jubilæet, og at det er første gang i historien, at der udkommer hele 5 frimærker i samme serie. Det er:

Kr. 5,50 - Fregatten *Iver Huitfeldt*, 2010

Kr. 6,50 - Artilleriskibet *Niels Iuel*, 1918

Kr. 8,50 - Panserskibet *Tordenskjold*, 1880

Kr. 9,50 - Skruefregatten *Jylland*, 1860 og

Kr. 16,00 - Kravellen *Maria*, ca. 1510

Hermed sluttede generalforsamlingen og formanden takkede dirigenten.

Poul Grooss
formand

Arne Holm
dirigent



Orlogsbriggen ØRNEN under bugsering i Københavns havn. I baggrundens ses mastekranen og til højre i billedet "Bommens vagt", der holdt styr på den gående trafik tværs af havnen, til og fra Nyholm.

ØRNEN blev bygget ved "De forenede Oplagspladser" i 1880, og blev afleveret til Marinen den 27. oktober samme år. ØRNEN var bestemt til at tjene som øvelsesskib for Flådens underofficerselever. Skibet udgik af Flådens tal i 1908. (Marinens Biblioteks arkiv)

ORLOGSMUSEETS MODELBYGGERLAUG

REFERAT AF GENERALFORSAMLING

Onsdag den 8. april 2010

Generalforsamlingen blev afholdt på Orlogsmuseet.

0. Velkomst:

Poul Beck bød de fremmødte velkommen.

1. Valg af dirigent:

Sven Holm-Jensen blev foreslået og valgt som generalforsamlingens dirigent. Sven Holm-Jensen kunne konstatere, at generalforsamlingen var lovligt indkaldt.

2. Formandens beretning v/Poul Beck:

Poul Beck fremlagde formandsberetningen i skriftlig form.

Beretningen gengives ikke i dette referat., idet der henvises til andet sted i dette nummer af Marinehistorisk Tidsskrift, hvor formandsberetningen offentliggøres i redigeret form.

Formandens beretning gav ikke anledning til spørgsmål eller kommentarer, og beretningen blev herefter enstemmigt godkendt.

3. Regnskabsaflæggelse v/Peter Maack:

Peter Maack fremlagde og uddybede

laugets reviderede årsregnskab, som fremviste et positivt resultat på 11.470 kr. Foreningens formue andrager 66.324 kr. Hertil kommer skyldige omkostninger på 13.000 kr. til Marinehistorisk Tidsskrift. Peter Maack bemærkede, at museets indbetaling på 25.000 kr. til dækning af diverse byggeudgifter er medvirkende faktor til det positive resultat. Indkøb af byggemateriel, værktøj og maskiner til Arresthuset er så udgiftstunge i indeværende regnskabsår, at der alternativt ville have været et større underskud. Julearrangementet var igen en stor succes, og gav et pænt overskud, som medvirkede til sæsonens positive økonomiske resultat.

Der var ingen spørgsmål til det reviderede årsregnskab, som herefter enstemmigt blev godkendt.

4. Fastsættelse af kontingent v/Peter Maack:

Peter Maack foreslog på bestyrelsens vegne, at man i sæson 2010-2011 fastholder det årlige medlemskontingent på 225,00 kr.

Der var ikke andre forslag, hvorfor det blev vedtaget at medlemskontingentet for sæson 2010-2011 skal være 225,00 kr.

5. Indkomne forslag:

Der var ikke indkommet forslag til behandling under punkt 5.

Formanden fortalte, at bestyrelsen påtænker en revidering af laugets ved-tægter. Ændringsforslag vil blive offentliggjort til medlemmerne inden generalforsamlingen for sæson 2010-2011.

6. Valg til bestyrelsen:

På valg til bestyrelsen for en 2-årig periode var:

Niels Probst, som var villig til genvalg.

Frank Ebbe, som var villig til genvalg.

John Andersen, som var villig til genvalg

Der var ikke andre kandidater, og Niels Probst, Frank Ebbe og John Andersen blev alle genvalgt.

På valg som suppleant til bestyrelsen for en 1-årig periode var:

Poul Henrik Westh, som var villig til genvalg.

Der var ikke andre kandidater, og Poul Henrik Westh blev genvalgt.

På valg som revisorer for en 2-årig periode var:

Palle Rosenvold, som var villig til gen-

valg.

Morten Vinter Pedersen, som var villig til genvalg.

Der var ikke andre kandidater, og Palle Rosenvold og Morten Vinter Pedersen blev begge genvalgt.

7. Eventuelt:

Der var ingen emner under dette punkt.

8. Afslutning:

Sven Holm-Jensen takkede de frem-mødte medlemmer for god ro og orden, hvorefter generalforsamlingen for sæson 2009-2010 var slut.

Efter en pause holdt Poul Beck et foredrag om den danske fregat NAJADEN, der mødte sit endeligt i en kort og blodig kamp mod det engelske orlogsskib DICTATOR ved Lyngør i Norge 1812. Slaget varede blot 15 minutter, og var således næsten lige så kortvarigt som træfningen mellem den engelske fregat SHANNON og den amerikanske fregat CHESAPEAKE, som varede blot 11 minutter, før amerikanerne strøg flaget (Generalforsamlingen 2008-2009).

Ref.: JA/ja



Inspektionskutteren TEISTEN var en af to træskuttere af SKARVEN-klassen bygget i 1951-52. Kutterne var konstrueret af Orlogsværftet, men bygget på henholdsvis Lilleø Skibsværft (SKARVEN), og Holbæk Skibs- og Baadebyggeri (TEISTEN). SKARVEN forliste efter en grundstødning på Færøerne i 1966. (Orlogsmuseet)

ORLOGSMUSEETS MODELBYGGERLAUG

FORMANDENS BERETNING FOR SÆSON

2009 – 2010

Generalforsamlingen, torsdag den 8.
april 2010

Indledning.

Det har i årets løb været glædeligt at møde en række nye og engagerede medlemmer, der på de åbne tirsdage har besøgt laugets lokaler i Arresthuset på Nyholm. Spørgelysten har været stor og nysgerrigheden ikke mindre både med hensyn til laugets maskiner, bibliotek og de igangværende projekter. En del har været der flere gange for at hente inspiration og få svar på de mange spørgsmål der næsten som en naturlov melder sig, når man for alvor kaster sig ud i modelbygningens forunderlige verden. Herudover har vi haft besøg af en lang række grupper fra forskellige foreninger og sammenslutninger med interesse for marinehistorie og modeller. Endelig er der de mange som bare dumper indenfor, fordi de synes det er interessant og spændende. Det kan være flådens egne folk eller andre med interesse for historie og laugets aktiviteter.

Også i denne årsberetning skal der omtales nogle af de lidt mere specielle aktiviteter og henvendelser. Bl.a. en model udført af Peter Maack til marinemuseet i Horten af fregatten

HVIDE ØRN fra 1798, som efter en lang køretur med fragtmand nåede uskadt frem til Horten efteråret 2009. Det er altid med stor spænding vi følger disse transporter - og med endnu større lettelse, når en sådan model efter en kortere eller længere køretur endelig når frem til bestemmelsesstedet uden skader. Det kan være svært for andre forstå, men man skal se det i forhold til de tusindvis af timer og tanker, der lagt i disse modeller, som man under den langvarige byggeproces ikke kan undgå at få et meget personligt forhold til. I den anden ende af skalaen har vi med et lille hold været på besøg på Søværnets Våbenskole på Sjællands Odde, hvor man havde bedt os om at give en original takkelmodel i skala 1:18 fra 1780'erne af fregatten FREDRIKSVÆRN en kærlig hånd. Med nye malede flag og en omhyggelig gennemgang af den stående rigning, kunne vi glæde skolen med en opfrisket ship-shape model, der som andre af de gamle originale modeller også gav lauget yderligere interessant og nyttig viden.

Som det også blev nævnt i sidste års formandsberetning, får lauget rigtig mange henvendelser om tegningsmateriale. Det har fået lauget

til at bringe en nærmere orientering om mulighederne på laugets hjemmeside, eksempelvis muligheden for selv at rette henvendelse til bl.a. Rigsarkivet eller Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg. Emnet er ikke problemfrit - dels kan der være tale om ophavsret i forbindelse med rekonstruktionsmateriale udført af laugets eller af laugets medlemmer eller andre - dels at kopieret tegningsmateriale bl.a. fra Rigsarkivet normalt ikke må formidles kommercielt. Endelig kan der være behov for at fortælle, at laugets for alle andre end laugets medlemmer, hverken kan eller vil fungere som en bekvem eller gratis adgang til erhvervelse af tegningsmateriale.

Samtidig har laugets en stor interesse i at gøre adgangen til de tusindvis af tegninger i Rigsarkivet lettere tilgængelig for laugets medlemmer. Sagen er, at Rigsarkivets registrerings- og referencesystem faktisk er temmelig kompliceret. Orlogsdatabasen, som der er almindelig adgang til over internettet, er dog en stor hjælp, selvom den på nuværende tidspunkt kun omfatter flådens tegningsmateriale frem til omkring 1860. Det er også kun en mindre del af det samlede tegningsmateriale, der er lagt over på CD'ere. Laugets har derfor for nylig gennemgået arkivets oversigtsprotokoller, herunder bl.a. oversigterne over det

tegningsmateriale, der er lagt på CD'ere. På dette grundlag er laugets gået i gang med at udarbejde en fuldstændig oversigt og indgangsnøgle til det samlede system, herunder sammenhængen mellem skibstyper, skibsnavne, tegningsmateriale og CD'ere der har hvert sit litererings- og referencesystem. Som man kan forstå, er det en både spændende og meget tidskrævende opgave, - men det skal nok lykkes.

Af det lidt mere usædvanlige, skal også nævnes den gode og positive oplevelse det har været at møde Forsvarets Medietjeneste, som på initiativ af Niels Mejdal flere gange har besøgt laugets i Arresthuset. Det er foreløbig blevet til to fine tv-indslag på "Forsvarskanalen", som man kan finde på internettet ved at søge www.forsvaret.dk. Indslagene handler dels om laugets i almindelighed, og dels om arbejdet med "Kanondækket". Forsvarets Medietjeneste er en stor og professionel virksomhed, som bl.a. producerer en stor del af de billeder og tv-optagelser af forsvarets aktiviteter der vises på DR og andre tv-kanaler.

Laugets aktiviteter 2009-2010.

Lige før generalforsamlingen den 2. april 2009 var en gruppe på ca. 20 af laugets medlemmer på en interessant, men ikke annonceret heldagstur til Helsingør, hvor vi ved en særlig rundvisning besøgte Handels- og

Søfartsmuseet på Kronborg og efterfølgende besøgte Danmarks Tekniske museum i udkanten af Helsingør. I løbet af foråret, sommeren og efteråret fortsatte byggeholdene flittigt med de igangværende projekter i Arresthuset. Sæsonen 2009–2010 startede officielt den 2. september 2009 med et foredrag om det hollandske handelsskib BATAVIA's ulykkelige og dramatiske rejse til Ostindien i 1628. Den 7. oktober 2009 var emnet "Noget om ubåde" i anledning af 100 året for anskaffelse af den første ubåd til den danske flåde. Her hørte vi om ubådernes danske historie, og så nærmere på nyindretningen af museets ubådsudstilling. Den 4. november 2009 "Noget om funktionsmodeller", hvor der blev orienteret om den kommende opfriskning af Orlogsmuseets udstillinger, og om laugets bidrag med den nyeste funktionsmodel: et udsnit af et kanondæk fra 1808 i skala 1:10.

Fredag den 9. oktober 2009 deltog laugets traditionsmæssigt i Kulturnatten på Orlogsmuseet med 5 mand og et hold på 6 mand i Arresthuset. Sammen med de øvrige aktiviteter på Holmen var besøget i Arresthuset på lidt over 200 mennesker nærmest overvældende, når man ser det i forhold til den trods alt begrænsede plads i bygningen. Men spændende og sjovt var det - og vi gentager det gerne i oktober 2010.

Den 4. december gennemførte laugets succes det traditionsrige og

meget hyggelige julearrangement på Orlogsmuseet med buffet og det traditionelle andespil og lotteri med mange store og små gevinster.

Den 6. januar 2010 tog laugets hul på det nye år med "Noget om skibsmodeller", som først og fremmest drejede sig om hvordan det gik med modellen af orlogsskibet DANNEBROGE fra 1690–1692, og hvad forberedelserne og byggeprocessen har givet af viden og indsigt om flådens skibe fra 1670'erne til begyndelsen af 1700-tallet. Med lidt ændringer i programmet, blev emnet den 2. februar 2010 "Noget om søhelte og skibsnavne" – der med relation til navnene på flådens tre nye fregatter handlede om Ivar Huitfeldt, Peter Willemoes og Niels Juel.

Som en god indledning til dette års 500 års jubilæumsaktiviteter, havde vi den 3. marts 2010 besøg af kontreadmiral Niels Mejdal, der som formand for jubilæumsudvalget gav en fornem orientering om baggrund, begivenheder, bogudgivelser, udstillinger, jubilæumsfrimærker, DR-tv-serie og meget mere i 2010, hvor den officielle jubilæumsdag som bekendt er den 10. august 2010.

I den nu afsluttede vintersæson, var der også planlagt et foredrag og orientering om modelbyggerkonkurrencer og modeludstillinger, som vi imidlertid besluttede at flytte til februar/marts 2011, idet den annoncerede modelbyggerkonkurrence, efter aftale med

museet, er flyttet til oktober 2012.

De ugentlige tirsdagsmøder startede formelt den 1. september 2009 - frem til maj 2010. Tirsdagsmøderne indgår som en del af tirsdagsaktiviteterne i Arresthuset, der normalt kører fra kl. 10.00 – 21.30. Interessen og de mange besøg i Arresthuset opfylder fuldt ud formålet med tirsdagsmøderne, nemlig dels at arbejde med de igangværende projekter, og dels at være stedet, hvor nye og gamle medlemmer under hyggelige og afslappede former kan mødes til en modelsnak, med mulighed for at søge relevante ideer, råd og vejledning. Samtidig giver det adgang til laugets bibliotek og tegningsarkiv. Det er samtidig en god mulighed for de mange laugsmedlemmer, som bl.a. på grund af afstand og bopælsforhold normalt har svært ved at deltage i aftenmøderne - men som her kan besøge os om dagen, hvor der også er mulighed for morgenmad, frokost eller aftensmad til en overkommelig pris i den bagvedliggende marinekaserne, som vi er mere end velkomne til at benytte, ligesom parkeringsforholdene er optimale og gratis.

Laugets bestyrelse.

Foruden de løbende forretninger, d.v.s. bestyrelsesmøder herunder alm. administration, økonomi, planlægning og gennemførelse af arrangementer og aktiviteter, samarbejde med museet og andre, har bestyrelsen i dette

beretningsår på to heldagsmøder behandlet to vigtige emner: 1) Den kommende og annoncerede modelbyggerkonkurrence oktober 2012, og 2) Medlemstilgang og mulighederne for at øge og udbrede interessen for lauet og dets aktiviteter.

Specielt med hensyn til 2) skal jeg nævne laugets nye folder, og måske nok så vigtigt, planerne om gennem et af de store oplysningsforbund at tilbyde introduktionskurser til modelbygning og alt hvad det indebærer af håndværk, arkivstudier, litteratur, tegningsforståelse og historie. Som den vigtigste målgruppe, er der meget bredt peget på det man i dag kalder aktive seniorer, d.v.s. mennesker, der er lige ved, eller har forladt arbejdsmarkedet, og som har friheden, overskuddet og lysten til at beskæftige sig med den spændende kombination af noget praktisk, bogligt og udfordrende, som dét der kendetegner virkelig modelbygning.

Hvad det fører til, ved vi først i løbet af eftersommeren/efteråret 2010.

Økonomisk støtte og donationer.

På generalforsamlingen i april 2009 kunne vi fortælle, at lauet for første gang havde søgt om økonomisk støtte i form af tipsmidler. Desværre resulterede det i et afslag med den begrundelse, at vi lå uden for den egentlige målgruppe. Det kan man selvfølgelig gøre sig mange tanker om, men vi har valgt at overveje andre

muligheder, specielt fonde der helt eller delvis fokuserer på senioraktiviteter.

Til gengæld kan vi med tak glæde os over store boggaver fra henholdsvis Fiskerimuseet i Esbjerg og Marinens Bibliotek i form af dubletter, der blev i overskud i forbindelse med bibliotekets flytning fra Holmen til Kastellet. I alt drejer det sig om så meget, at laugets i forvejen store bibliotek har måtte udvides med ca. 10 hyldemeter. Man kan kun føle glæde og taknemmelighed, når nogen på den måde betænker lauget og dets medlemmer.

Det kan her være vigtigt at nævne, at laugets almindelige økonomi og aktiviteter baseres på medlemskontingentet, samt på museets og søværnets dækning af laugets udgifter og omkostninger ved bygning af modeller, dioramaer, istandsættelser m.v. inden for museets og søværnets område. Hvortil kommer, at lauget er friholdt for omkostninger i forbindelse med anvendelsen af Orlogsmuseets og Arresthusets lokaler.

Projekter

Som det efterhånden er almindelig kendt, arbejder vi intenst på bygningen af modellen af orlogsskibet DANNEBROGE fra 1692 i skala 1:40, der skal være færdig omkring 1. august 2010 som gave til SOK i forbindelse med flådens 500 års jubilæum. I første omgang skal modellen udstilles på Det

Kgl. Bibliotek fra den 5. august 2010 i forbindelse med en særudstilling om flåden i 1700-tallet. I slutningen af september 2010 skal den bringes til Århus, hvor den overrækkes SOK den 4. oktober 2010, d.v.s. på 300 års dagen for Iver Huitfeldts og skibets undergang i Køge Bugt. Foruden modellen af selve skibet, er der bygget en model af skibets midtersektion, der viser hele den komplicerede tømmerkonstruktion på den tids orlogsskibe. Vi har også udarbejdet forslag til montre, en stor til selve skibet og en lille til modellen af midtersektionen. Arbejdet er netop sat i gang ved et specielt firma i Ballerup, som har stor erfaring fra en række andre tilsvarende opgaver.

Arbejdet med kanondækket, der er et udsnit i skala 1:10 af kanondækket på orlogsskibet PRINDS CHR. FREDERIK fra 1803, er afsluttet, og vi venter nu på, at Orlogsmuseet er klar til opstilling af modellen sammen med den tidligere leverede model i skala 1:48 af orlogsskibet PRINDS CHR. FREDERIK.

Oktober 2009 leverede Poul H. Beck en lille model i skala 1:25 af et ikke realiseret ubådsprojekt fra 1808, som nu er opstillet i den nyrenoverede ubådsudstilling på Orlogsmuseet, der blev indviet i forbindelse med 100 året for anskaffelse af den første ubåd til den danske flåde.

Endelig har Peter Maack taget hul på museets ønske om bygning af modeller af flådens mindre skibe bl.a. fra

1700-tallet, i dette tilfælde en såkaldt kongebåd (forsyningseskib) fra 1765 i skala 1:36.

Herudover vil modellen i skala 1:50 af torpedobåden GLENTEN fra 1933, der udføres af Poul Beck, kunne færdiggøres når arbejdet med orlogsskibet DANNEBROGE afsluttes august 2010.

Så kommer spørgsmålet, - hvad skal vi så lave...

Med mindre der dukker helt andre ønsker op, er det herefter planen at påbegynde modeller af HUNT-klassen og TRITON-klassen i skala 1:50 fra 1950'erne. Endvidere en tidligere ønsket funktionsmodel af Mastekranen i skala 1:16, d.v.s. en meget stor model. Herudover er der ønske om modeller af flådens mindre skibe bl.a. fra 1700-tallet, samt forskellige funktionsmodeller og supplerende modeller, og opstillinger ved flere af museets store skibsmodeller, eksempelvis opstilling af hele besætningen foran modellen eller detailmodeller af indretning, særlige funktioner og teknikker.

Fremtidigt arbejde.

Sidste år kunne vi fortælle, at vi havde besluttet at udskrive en modelbyggerkonkurrence til august 2011. Efter aftale med museet, er det blevet ændret og udskudt til oktober 2012, så museets jubilæumsudstilling om bekæmpelse af sørøvere gennem

hele flådens historie kan stå frem til september 2012. Det ligger nu fast, at modelbyggerkonkurrencen "MODELSKIB 2012" gennemføres sammen med en modeludstilling på Orlogsmuseet hele oktober måned 2012. Denne ændring er allerede annonceret i Marinehistorisk Tidskrift. Planlægningen er gået i gang, og omfatter bl.a. annoncering på internettet, samt invitationer til foreninger og modelbyggere i de øvrige nordiske lande og Nordtyskland.

Som allerede nævnt, har vi drøftet mulighederne for medlemstilgang bl.a. gennem oplysningsforbundene - især rettet mod den stadig større gruppe af såkaldt aktive seniorer. Hvis vi kan få den ønskede tilslutning fra de oplysningsforbund, som vi allerede har kontaktet, forventer vi at kunne se de første resultater i løbet af efteråret 2010.

De kommende, planlagte modelprojekter er allerede omtalt. Generelt er der tale om en meget positiv udvikling, som i høj grad afspejler det gode samarbejde mellem museet og laugene. Opgaverne er mange og udfordrende, og udtryk for ideer og forslag fra begge sider.

Den umiddelbare fremtid er også flådens 500 års jubilæum. Laugets bidrag hertil, er modellen af orlogsskibet DANNEBROGE. Arbejdet er blevet fulgt med stor interesse fra mange sider, måske også mere end vi egentlig

er klar over. Vi kan kun glæde os over, at denne model, bl.a. med udstillingen på Det Kgl. Bibliotek, kan bidrage til festligholdelsen af flådens jubilæum, og senere forhåbentlig blive til glæde for alle ansatte og besøgende ved SOK i Århus.

Afslutning.

Til slut en stor tak til museet og jubilæumsudvalget for et fint og godt samarbejde, samt til bestyrelsen,

arbejdsgrupperne og til de enkelte medlemmer, for en stor og engageret indsats ved forskellige projekter, foredrag - og ikke mindst til laugets mange medlemmer for støtte og interesse, og for de arbejder, de har udført i løbet af året til Orlogsmuseet, forskellige andre museer og kirker. Hertil kommer opbakningen fra Marinehistorisk Selskab/Orlogsmuseets Venner, hvis støtte betyder meget for lauget og dets medlemmer.

Poul H. Beck

Bog anmeldelse

Hans Christian Bjerg: Fra sømilitær kapacitet til museumsgenstand, Ubåden i dansk forsvarspolitik gennem 100 år. Udgivet af Statens Forsvarshistoriske Museum den 5. oktober 2009 som "Forsvarshistoriske Skrifter Nr. 9". 112 sider illustreret. Pris kr. 150.

Bogen er udgivet den 5. oktober 2009, på 100-årsdagen for kommandohejsningen i Danmarks første ubåd. Forfatterens sigte med bogen er ikke at beskrive ubådens udvikling i Danmark, men til gengæld at beskrive den rolle, som de danske ubåde har spillet i dansk forsvarspolitik. Det er ikke nogen smuk præsentation af demokratiet,



men til gengæld en særdeles lærerig proces. Det er interessant at følge Det radikale Venstres opfattelse af danske ubåde som defensive, også langt efter Den første Verdenskrig, hvor især tyskerne anvendte ubåde særdeles ofensivt.

Hvis man ikke har tid til at læse hele bogen kan man nøjes med at læse forordet skrevet af ubådsforeningens formand, kontreadmiral Niels Mejdal. Ubådene blev som bekendt afskaffet med et pennestrøg ved forsvarsaftalen fra 2004. Forordet slutter med et citat fra en artikel i Tidsskrift for Søværnen fra 1972. Artiklen slutter med ordene:

”Primært for os alle må det være at tilsikre, at enheder i fremtiden hverken afskaffes eller anskaffes på grundlag af misforståelser, ukendskab eller på energiske fortaleres/modstanderes personlige formodninger eller følelser”.

Dette håb blev gjort til skamme med forsvarsaftalen i 2004 efter en særdeles uskøn og usaglig debat, der havde strakt over mere end 35 år. Kulminationen på denne ”sæbeopera” kom med Socialdemokratiets introduktion af

Knud Damgaard som såvel strateg, ubådsekspert som videnskabsmand i 1980’erne, hvor han tillige trak en uvildende major Gråbæk rundt i manegen som ekspert. Hele denne proces er godt beskrevet i bogen, men desværre gav denne udvikling ikke anledning til nogen selvransagelse i Socialdemokratiet siden hen.

Usaglighed, lobbyisme og illoyalitet prægede dog også ubådstillhængernes indsats i begyndelsen af dansk ubåds-historie. Hertil kom også personlige ambitioner og store personlige økonomiske interesser.

Det er blevet til en flot bog med mange interessante illustrationer. Bogen er udgivet med støtte fra Dansk Ubådsforening og præsenteret ved en reception afholdt på Søværnets Officersskole på Holmen. I samme uge markerede Statens Forsvarshistoriske Museum jubilæet med en særudstilling om danske ubåde på Orlogsmuseet, hvor Dansk Ubådsforening også havde ydet støtte.

Poul Grooss, kommandør,
Center for Militærhistorie,
Forsvarsakademiet.

Invitation

Selskabets årlige udflugt finder sted lørdag den 12. juni 2010.

I anledning af Flådens 500-års jubilæum i år vil turen forme sig som en havnerundfart i København med Flådens betydning for København og Københavns betydning for Flåden som tema. Det bliver med formanden ved mikrofonen. Efter havnerundfarten vil Selskabet præsentere sin gave til Flåden: *NYHOLM - en historisk vandring*, et hæfte eller en lille bog, som er udformet som en guide for en spadseretur rundt på Nyholm. Hæftet er skrevet af Selskabets næstformand, kommandør Henrik Muusfeldt. Hæftet vil blive trykt i samme format som ”Marinehistorisk Tidsskrift” og rundsendt til alle medlemmer. Det vil senere kunne købes på Orlogsmuseet og på museumsskibene på Holmen.

Efter sejladsen vil der være mulighed for at se nogle af de historiske steder og bygninger på Nyholm, som er omtalt i hæftet.

Herefter er Selskabet vært ved en frokost i ”Bræddehytten” på Nyholm (lige bag ved Mastekranen). Her vil Flådens nye jubilæumsøl fra Gourmet-bryggeriet i Roskilde blive præsenteret og udskænket. Arrangementet slutter midt på eftermiddagen.



Program for lørdag den 12 juni

Inden kl. 10.00: Gæsterne ankommer til kajen for enden af Nyhavn, ved Mindeankeret, hvorfra DFDS Canal Tours båd afgår. (kom præcis, da båden afgår kl. 10.00).

Ca. 11.30: Ankomst til Nyholm. Præsentation af Selskabets gave: *NYHOLM - en historisk vandring*. En kort rundvisning på Nyholm.

Ca. 12.30: Frokost i Bræddehytten. Præsentation af Flådens jubilæumsøl fra Gourmetbryggeriet i Roskilde.

Ca. 15.00: Det officielle arrangement afsluttes.

Der vil være mulighed for at købe ekstra øl, vand og vin indtil arrangementet afsluttes.

Hjemtransport fra Holmen er ved medlemmernes egen foranstaltning. Bus linie 66 og ”vandbussen” afgår fra Holmen.

Tilmelding til Selskabets sekretær Trine Kjems på e-mail: trine@kjems.com eller telefon 3315-1410, mobil 2990 6015 senest tirsdag den 8. juni 2010 kl. 12.

Afbud: Såfremt man får forfald underrettes som ved tilmelding.

Hvert medlem kan deltage med ledsager, men der et maksimalt deltagerantal i båden og i Bræddehytten. Når dette tal nås, stopper tilmeldingen, som er efter ”først til mølle”-princippet.

DFDS Canal Tours har sponsoreret båden i anledning af Flådens jubilæum.

Med venlig hilsen
Bestyrelsen

**MEDDELELSER FRA
ORLOGSMUSEETS VENNER / MARINEHISTORISK SELSKAB
Arrangementer sæsonen 2010 – 2011**

Onsdag den 27. oktober 2010 kl. 1930
Foredrag: Scapa Flow
Finn Wiberg-Jørgensen

Onsdag den 24. november 2010 kl. 1930
Foredrag: Slipshavn
Peder Ellegaard Larsen

Onsdag den 26. januar 2011 kl. 1930
Foredrag: Tre unge søofficerers rejse på Island
Ole Lisberg

Onsdag den 23. februar 2011 kl. 1930
Foredrag: Anholt 1811, søløjtnanternes angreb
Sten Krarup

Onsdag den 6. april 2011 kl. 1930
Generalforsamling efterfulgt af forevisning af historiske film og billeder.

Alle foredrag og generalforsamlingen foregår på Orlogsmuseet
Efter onsdagsforedragene og generalforsamlingen er der mulighed for at få 2 stk.
smørrebrød med øl og kaffe for i alt 80 kr.

Tilmeldinger til foredragsaftener og generalforsamling til Trine@Kjems.com
Eller telefon 3315-1410. Det skal præciseres, at tilmelding til spisning skal ske
senest mandagen før det pågældende foredrag/generalforsamlingen.